

Ю. М. Гринько,
аспірант, ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1957-025X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.24.102

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Y. Hryenko,
Postgraduate student, Training Research and Production Center
of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

MECHANISMS FOR THE STATE YOUTH POLICY IMPLEMENTATION IN THE FIELD OF PATRIOTIC EDUCATION

У статті обґрунтовуються важливі напрями патріотичного виховання і визначаються їх завдання, аналізуються основні нормативно-правові акти державного рівня стосовно проблем патріотизму і патріотичного виховання молоді. Зазначається, що патріотичне виховання є одним із головних пріоритетів державної політики та є актуальною проблемою державного управління на етапі розвитку України є реалізація державної політики у сфері патріотичного виховання молоді. Необхідність цього аспекту державного управління очевидна і пояснюється багато в чому неможливістю повноцінного функціонування суспільства без розвиненої системи патріотичного виховання. Зазначається, що керуючись тим, що сутність механізмів реалізації державного патріотичного виховання молоді передбачає взаємодію системних елементів, які призводять до досягнення деякої конкретної мети, під механізмами впливу державної політики на патріотичне виховання молоді розуміється системна цілісність норм, засобів і методів, що застосовується у різноманітних формах свого втілення суб'єктами суспільства з метою виховання у молоді патріотичних якостей.

The article substantiates the important directions of patriotic education and defines their tasks, analyzes the main regulatory and legal acts of the state level regarding the problems of patriotism and patriotic education of youth. It is noted that patriotic education is one of the main priorities of state policy and the implementation of state policy in the field of patriotic education of youth is an urgent problem of state administration at the stage of Ukraine's development. The need for this aspect of public administration is obvious and is explained in many ways by the impossibility of the full functioning of society without a developed system of patriotic education. It is noted that, guided by the fact that the essence of the mechanisms for the implementation of the state patriotic education of the youth involves the interaction of system elements that lead to the achievement of some specific goal, the mechanisms of the influence of state policy on the patriotic education of the youth are understood as the systemic integrity of norms, means and methods, which are used in various forms its embodiment by the subjects of society with the aim of nurturing patriotic qualities in the youth.

The organizational mechanism for the implementation of state policy in the field of patriotic education is the entire complex of actions involving material-technical, economic-social, moral-spiritual means carried out in appropriate forms, for the maximum implementation of general and specific tasks of the state in the field of patriotic education.

The administrative-legal mechanism for the implementation of state policy is a mandatory component in the formation of legal awareness of every person. The set of legislative and normative acts at the state level, which regulate state policy, determine the place and role of state youth policy, as well as normative documents, national level programs related to solving the problem of patriotic education.

Summarizing the above, it should be noted that the main task of modern state policy in the field of patriotic youth education should be the creation of conditions for the maximum use of the innovative potential of the young generation in the interests of the development of Ukraine and ensuring the appropriate level of the country's competitiveness. Also, the state should continue to develop and implement a comprehensive system of education of patriotic values among young people.

Ключевые слова: державне політика, молодіжна політична, патріотизм, виховання, особистість, державна влада, управлінські механізми.

Key words: state policy, youth policy, patriotism, education, personality, state power, management mechanisms.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Патріотизм виступає як політичний і моральний принцип, соціально-моральний імператив, інтеграційна особова якість, як цілісний феномен, що характеризує симбіоз його соціальних і індивідуальних аспектів. Особливо важливим стає формування такої якості у молодого покоління, від активної патріотичної позиції якого залежить прогресивний розвиток України. Молодіжна політика є складовою частиною державної політики в області соціально-економічного, культурного і патріотично-національного розвитку України і є цілісною системою заходів правового, організаційно-управлінського, фінансово-економічного, наукового, інформаційного, кадрового характеру, спрямованих на створення необхідних умов для вибору молодими громадянами свого життєвого шляху, для відповідальної участі у відродженні України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний внесок у розвиток теорії та методології державної політики України, що сприяє розробці даної теми, зробили сучасні дослідники, а саме Г. Берченко, Г. Ващенко, Б. Грінченка, І. Дзюба, А. Годлевська, В. Кафарський, В. Кремень.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження механізмів реалізації державної молодіжної політики в сфері патріотичного виховання молоді.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цивільно-патріотичне виховання громадян держави в умовах нових викликів глобального відкритого інформаційного світу націлене на формування почуття гордості і любові до Батьківщини, життєвої мети на служіння Батьківщині, на досягнення стабільного, благополучного життя на одвічних землях предків.

Патріотизм є головним чинником моральної основи формування активної життєвої позиції українців. Молодь виступає як соціальна група, що має специфічні вікові і психологічні особливості і виконує найважливішу громадську функцію соціального відтворення.

Саме тому вона повинна брати безпосередню участь в управлінні державою. З одного боку, це сприятиме інтеграції молодого покоління в громадські стосунки, представництву її інтересів на рівні держави.

З іншої — це допоможе створити нове покоління управлінських кадрів з найбільш талановитих і ініціативних і, тим самим, забезпечити спадкоємність у сфері політики і управління.

Проте на сьогодні в нашій країні молодь практично не представлена в органах політичної влади. Сьогодні права невизначеність поняття "Патріотичне виховання" в чинному державному законодавстві утрудняє визначення меж правовідносин, пов'язаних з патріотичним вихованням, встановлення конкретного круга законодавчих актів, що регламентують такого роду стосунки [3, с. 87].

Патріотичне виховання є систематичною і цілеспрямованою діяльністю органів державної влади, інститутів громадянського суспільства і сім'ї по формуванню у громадян високої патріотичної свідомості, почуття вірності своїй Вітчизні, готовності до виконання громадянського обов'язку і конституційних обов'язків по захисту інтересів Батьківщини.

Організаційний механізм управління у сфері патріотичного виховання молоді може діяти як у складі військової організації держави, так і поза нею, що відповідає призначенню, цілям і завданням патріотичного виховання.

Виховання патріотизму — це один з принципів, на якому будується державна молодіжна політика і здійснюється правове регулювання стосунків у сфері освіти;

У законодавстві перераховані суб'єкти, на яких покладений обов'язок систематично проводити вказану роботу.

Конституція України визначає види, основні напрями державної політики, в т.ч. і молодіжною. Введення встановлення основ державної політики і державні програми в області економічного, екологічного, соціального, культурного і національного розвитку України.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 641 від 16.06.2015 р. затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходи щодо її реалізації та методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. У співпраці з громадськими організаціями національно-патріотичного спрямування розроблено Концепцію Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді до 2025 р., фінансово підтримано 21 проект за пріоритетом "Утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей у молоді" [1, с. 154].

У цій програмі містяться визначальні принципи, пріоритетні завдання, механізми державної молодіжної політики у сфері патріотичного виховання. Проте цей акт носить декларативний характер, проголошуючи спільні цілі і завдання.

Зміст регіонального рівня реалізації державної молодіжної політики у сфері патріотичного виховання в Україні складає система нормативних правових актів і їх правозастосування. Правозастосовну діяльність на регіональному рівні здійснюють законодавчі і виконавчі органи державної влади України.

Статутні цілі і завдання молодіжних об'єднань, що здійснюють діяльність на території України, у свою чергу, залежать від самого виду молодіжного об'єднання.

Відповідно, можна виділити наступні цілі молодіжних організацій і рухів: участь в суспільно-політичному житті держави, допомога в реалізації соціальних і політичних прав молоді, підтримка фізичного здоров'я молоді і формування здорового способу життя, залучення молоді до культурних і духовних цінностей, надання допомоги незахищеним верствам населення, патріотичне виховання молоді і багато що інше.

Наприклад, в Статуті всеукраїнської громадської організації "Батьківщина Молода" прописано, що метою діяльності цієї організації є об'єднання громадян і громадських об'єднань для сприяння усебічному розвитку молоді людини, реалізації його потенціалу в громадській сфері, захисту законних інтересів і прав молоді, сприяння розвитку суверенної демократії.

Будучи соціально-правовим механізмом реалізації громадянських прав і свобод молоді, вказаний інститут отримує інтенсивний розвиток, придбаває різні форми вираження і робить зростаючий вплив на громадські процеси, що відбуваються у світі.

Правосвідомість молодих людей характеризується особливостями соціального і психологічного характеру, що виділяються в силу віку, соціально-економічного і суспільно-політичного статусу цієї соціально-демографічної групи населення.

Для максимально успішної роботи у напрямі профілактики правопорушень в молодіжному середовищі необхідно продовжувати роботу з використанням усіх наявних можливостей мінімізувати здійснення правопорушень даними особами.

Оскільки, вставши на кримінальний шлях, надалі буде дуже складно, а частенько неможливо повернути людину в суспільство законослухняним громадянином. Це не означає, що суспільство повинне від нього відвернутися, це лише показує необхідність мінімізувати подібні наслідки.

Пропонується випереджати усі можливі сфери розвитку і несприятливі тенденції в суспільстві, які притягають в кримінальну активність молодь. Державна політика в цьому напрямі повинна вестися агресивніше, включаючи при цьому усі можливі важелі.

У молодіжному середовищі велике значення мають субкультурні чинники. Приналежність до тієї або іншої субкультури частенько супроводжується протистоянням традиційній культурі. Нині існує велика кількість підстав, по яких проводиться класифікація неформальних молодіжних об'єднань, зокрема, залежно від спрямованості інтересів. Не можуть не викликати особливу тривогу і занепокоєння групи молодих людей, основою формування яких є кримінальна суть. Фундамент кримінальної субкультури складають чужі громадянському суспільству цінності, норми поведінки і спілкування, традиції і ритуали людей, що об'єдналися під однією кримінальною ідеологією.

Показово, що в цю субкультуру нерідко потрапляють і діти із зовні благополучних сімей. Це деяке, як вони вважають, братерство, усередині якого існує взаємовиручка.

Саме це і притягає підлітків, що почувають себе самотніми. Насправді взаємовиручка є міфом, але підлітки зазвичай усвідомлюють це тільки тоді, коли виявляються на лаві підсудних [2, с. 128].

Хоча основний тягар відповідальності за боротьбу з цим явищем повинен нести державу, потрібна активна участь в цій боротьбі громадських (культурних, спортивних) структур, психологів, педагогічних і соціальних працівників, студентського співтовариства, батьків. Поки підліткам нічим зайняти свій вільний час, їх забиратиме до себе кримінал.

Адміністративно-правовий механізм управління державної політики є обов'язковою складовою у формуванні правосвідомості кожної людини. Виражаючи свої погляди, людина дає оцінку правовим цінностям, діям, подіям, фактам, тим самим означає своє відношення до правових явищ, що відбуваються.

Правові погляди, звичайно, є неоднорідними і залежать від типу людської діяльності, його орієнтації на право, внутрішнього потенціалу і так далі

У момент кризових явищ в суспільстві (економічних, соціальних, політичних) правові погляди іноді формуються під впливом негативних явищ, у зв'язку з чим піднімається недовіра до державних органів, держави в цілому.

Саме це спричиняє за собою втрати цінностей і антипатриотическое настрої, а згодом знижується рівень культури і моралі молоді.

Таким чином, масове поширення кримінальної і деструктивної молодіжної субкультури серед підростаючого покоління, у тому числі під впливом глобалізації, ЗМІ і Інтернету, актуалізує пошук нових підходів до вивчення детерміації і механізмів десоціалізації неповнолітніх і розробку нових методів профілактичної роботи з ними, спрямованої на протидію порушенням дисципліни і злочинності, а також привиття норм моралі і культури.

В той же час необхідно продовжувати шукати і застосовувати нові засоби профілактики правопорушень, так, цей напрям має бути пріоритетним в діяльності нашої держави в цілому [5, с.52].

У науковому середовищі в останнє десятиліття активно мусирують ідею побудови в нашій країні правової держави, керуючись ст. 1, Конституції України, яка визначають нашу країну як демократичну правову державу, де людина, його права і свободи є вищою цінністю, а їх захист — обов'язок держави.

Звідси права держава у рамках сучасного нормативного правопонимання мислиться як державу, в якій усі аспекти життєдіяльності пронизані принципами законності, справедливості і формальної рівності, а суспільство виховане на повазі до існуючого законодавства. Не секрет, що Конституція України запозичувала кращі положення Загальної декларації прав людини 1948 р.

Проте, щоб декларативні положення знайшли додаток в житті конкретної людини, потрібна воля як усього суспільства в цілому, так і держави в особі його органів і посадовців.

Основними чинниками, що впливають на формування правосвідомості молоді, є результати діяльності органів державної і муніципальної влади, міжнародних організацій, релігійних конфесій, соціальнодемографічних груп і інших колективних утворень, включаючи сім'ю, освітніх установ, трудового колективу, засобів масової інформації, індустрії розваг і індивідуальних лідерів в їх сукупності і взаємодії.

За рахунок поставлених перед молодіжними об'єднаннями цілей і завдань вноситься чималий вклад в становлення і розвиток громадянського суспільства і його інститутів. Крім того, саме цілі і завдання діяльності молодіжних об'єднань забезпечують їх включеність в політико-правову дійсність держави, а їх аналіз дозволяє виділити основні правові моделі діяльності молодіжних об'єднань світу.

У практичній діяльності саме такого типу громадських об'єднань, як молодіжні об'єднання, цілі і завдання багатьох з них багато в чому визначаються цілями і завданнями державної молодіжної політики в цілому.

У Україні в цілому сформований механізм координації молодіжної політики, який на рівні центральних органів державної влади включає Міністерство освіти і науки України. Сьогодні усі регіони знаходять свої шляхи у справі реалізації державної молодіжної політики. Це зрозуміло, оскільки кожен регіон має специфічні географічні, економічні, демографічні, етнічні, культурні та ін. особливості. Реалізація молодіжної політики на регіональному рівні є системним процесом, в який включена ціла величезна

кількість галузевих і територіальних інститутів, покликаних вирішувати важливі для молоді проблеми у сфері освіти, виховання, зайнятості, охорони здоров'я, дозвілля і так далі.

Найважливішим завданням державної молодіжної політики є розробка і впровадження механізму залучення молоді в процеси формування політики держави в різних сферах і забезпечення участі молоді в підготовці і реалізації управлінських рішень на різних рівнях державного і муніципального управління. При цьому в першу чергу необхідно забезпечити участь молоді у виробленні і реалізації державної молодіжної політики. Ці завдання повинні вирішуватися передусім через організацію взаємодії державних і муніципальних структур з молодіжними громадськими об'єднаннями і системну підтримку їх ініціатив. Недостатня притягнена молоді в процес соціальних і політичних дій сприяє розмиванню української самоідентифікації молоді.

— Основні напрями в молодіжній політиці України у сфері формування почуття патріотизму серед молоді наступні: сприяння соціальному, культурному, духовному і фізичному розвитку молоді; недопущення дискримінації молодих громадян за мотивами віку; створення умов для повнішого включення молоді в соціально-економічне, політичне і культурне життя суспільства; розширення можливостей молоді людини у виборі свого життєвого шляху, досягнення особистого успіху; реалізація інноваційного потенціалу молоді в інтересах громадського розвитку і розвитку самої молоді.

Удосконалення і впровадження економічно зручних механізмів гарантованого забезпечення молодих людей першим робочим місцем шляхом надання працедавцям преференцій при створенні додаткових робочих місць для молоді.

Розробка і впровадження механізмів створення сприятливих умов для полегшення суб'єктам підприємництва "входження в ринок", раніше усього доступу до кредитних ресурсів.

У більшості випадків саме ці напрями у більше деталізованих і уточнених варіантах і представлені в статутних цілях молодіжних громадських об'єднань України.

Особливу роль для формування самостійності молоді грають громадські організації. Вони є досить ефективним інструментом соціалізації молодих людей, розвитку соціально-досугової інфраструктури.

Передусім, йдеться про такі об'єднання молоді, як молодіжні парламенти. Як правило, саме подібного роду консультативно-дорадчі структури безпосередньо пов'язані з реалізацією конституційних прав молоді. Окрім того, що подібні об'єднання молоді сприяють формуванню правової і політичної культури підростаючого покоління, вони забезпечують участь молоді в законодавчому процесі держави.

Що стосується українського законодавства, те поняття "Державно-громадське (суспільно-державне) об'єднання" зустрічається в небагатьох нормативних актах, і питання діяльності таких об'єднань практично не врегульовані. На жаль, більшість таких органі-

зацій існують на базі освітніх установ, в клубах за місцем проживання, частенько не є юридичними особами і не можуть користуватися державною підтримкою.

Необхідно приділяти увагу патріотичному вихованню молодого покоління, яке не в останню чергу впливає на формування моральних, культурних і правових цінностей в молодіжному середовищі.

Бути патріотом — природна потреба людей, задоволення якої виступає як умова їх матеріального і духовного розвитку, твердження гуманістичного образу життя, усвідомлення своєї історичної культурної, національної і духовної приналежності до Батьківщини і розуміння демократичних перспектив її розвитку у сучасному світі.

Державними органами здійснюється підтримка на конкурсній основі діяльності військово-патріотичних, воєнно-історичних, військово-спортивних клубів для молоді і пошукових об'єднань; організуються і проводяться заходи по патріотичному вихованню молоді [4, с.73].

У школах проводяться відкриті патріотичні уроки. Важливе створення сприятливих умов, з боку, передусім, держави, для розвитку наукової, творчої і інноваційної діяльності молодого покоління у вигляді стипендій, грантів і інших мер.

Організація правового виховання громадян, стимулювання патріотичних почуттів, соціально-правової активності, правомірної поведінки, підвищення рівня культури — ось ті завдання, рішення яких дозволить змінити негативні тенденції.

При цьому краще всього щоб розробка і подальша реалізація вказаних заходів могли ґрунтуватися на методі переконання. Саме такий підхід є ключовою умовою стимулювання особи до ініціативного і добросовісного виконання конституційного обов'язку за допомогою правомірної поведінки.

У сучасних умовах глобальної комунікації необхідно через ЗМІ, освітні установи, соціальні мережі, Інтернет інформувати суспільство про соціальну цінність права. Раціональний підхід полягає в тому, що інформаційний простір має можливість як пояснити своїй аудиторії соціальний порядок і його явища, так і містифікувати, понизити рівень раціоналізації і реальності навколишнього світу.

Медіариски у такому разі відбивають інформаційний простір як спосіб впливу інформації на діяльність і сприйнятливості людини. Необхідно відмітити, що ЗМІ починають грати особливу роль в якості суб'єкта про- світу населення.

Формування свідомості людини і дії на особу через ЗМІ в різних соціальних системах відбувається в різних формах, з різними цілями і призводить до різних наслідків. Феномен використання інформаційного простору включає не лише моделі медіадії, але і засадничі моделі комунікацій, які за допомогою діяльності ЗМІ роблять опосередкований вплив на правову культуру суспільства і формування правових поглядів у молоді.

Наступний важливий елемент — це рівень досконалості законодавства. Законодавство є основою громадського і державного життя. Мета будь-якого зако-

нодавчого акту спрямована на задоволення учасників правових стосунків, а результат, відповідно, полягає в задоволеності інтересу.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Патріотичне виховання здійснюється в процесі включення учнів в активну творчу працю на благо Батьківщини, привиття дбайливого відношення до історії Вітчизни, до його культурної спадщини, до звичаїв і традицій народу — любові до Батьківщини, до своїх рідних місць; виховання готовності до захисту Батьківщини; вивчення звичаїв і культури. Патріотизм виступає в єдності духовності, громадянськості і соціальної активності особи, що усвідомлює свою єдність з Вітчизною.

Він формується під впливом багатьох чинників: в процесі навчання і соціалізації підростаючого покоління, проте головну роль при цьому грає виховання. Виховання патріота — одне з наріжних завдань сучасної освітньої установи.

Література:

1. Дерлоу Дес. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень / пер. з англ. Р.А. Семків, Р.Л. Ткачук. К.: Всеуито; Наукова думка, 2001. 219 с.
2. Мороз В.М. Мотиваційний механізм стимулювання трудової активності: державно-управлінський аспект: монографія. Х.: С.А.М., 2012. 408 с.
3. Домбровська С.М., Баглик В.С., Россохатський П.М., Карпеко Н.М. Реалізації державної молодіжної політики в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2018. 198 с.
5. Халецька А.А. Соціальна політика як ключовий чинник у діяльності соціально орієнтованої держави: Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 5. С. 71—74.
5. Шайгородський Ю. Поняття "трансформація" як інструмент аналізу соціальних змін: Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. 2010. № 4. С. 51—53.

References:

1. Derlou, Des. (2001), *Klyuchovi upravlinski rishennya. Tekhnolohiya pryunyattya rishen [Key management decisions. Decision making technology]*, Vseuyto; Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
2. Moroz, V.M. (2012), *Motyvatsijnyj mekhanizm stymulivannia trudovoi aktyvnosti: derzhavno-upravlins'kyj aspekt [Motivational mechanism of stimulation of labor activity: state-administrative aspect]*, S.A.M, Kharkiv, Ukraine.
3. Dombrovska, V.S. Bahlyk, Rossokhatskyi, P.M. and Karpeko N.M. (2018), *Realizatsii derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini [Implementation of state youth policy in Ukraine]*, Monograph, Kharkiv, Ukraine.
4. Haletska, A.A. (2010), *Social policy as a key factor in the activity of a socially oriented state*, *Investicii: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 71—74.
5. Shajhorods'kyj, Yu. (2010), *"The concept of "transformation" as a tool for analyzing social change"*, *Osvita rehionu: politolohiia, psykolohiia, komunikatsii*, vol. 4, pp. 51—53.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2022 р.